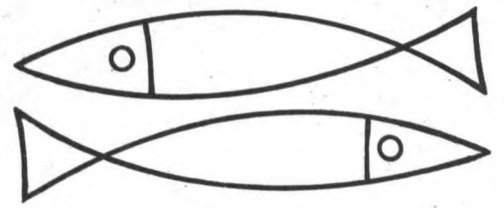

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr.: H. Pootlaan 242, Alkmaar

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

C. P. PLOOY — EDE

„DE TUINMAN IS JEZUS”

(Joh. 20:15)

Bijbel-misbruik in de moderne theologie

Het viel me onlangs op, bij het lezen van een boek over de moderne theologie, hoe wonderlijk daar met de bijbel wordt omgesprongen en met bijbelteksten gemanipuleerd!

Ik wil u een paar duidelijke staaltjes daarvan geven. U weet, hoe in de laatste tijd de **mensheid** van Christus als het ware overbelicht wordt. Er was een tijd, waarin zijn Godheid overbelicht werd en zijn mensheid onderbelicht. Als reactie daarop wil men er nu niets meer van weten, dat Jezus Gods Zoon is, — hij is alleen maar de model-mens. En nu een „tekst” daarbij: ik citeer letterlijk: „Vandaaruit kan het duidelijk worden, — Maria Magdalena wist het reeds, — dat de tuinman gewoon Jezus is”.

Maria Magdalena was de moderne theologen dus al ver vooruit, — zij wist het al! Jammer, dat Johannes in zijn evangelie ronduit zegt: ze vergiste zich, ze meende, dat het de tuinman was, maar het was de verrezene Heer! De tuinman was Jezus niet. Het was helemaal de tuinman niet. Het was Jezus! Wat een verdraaien van de feiten! Natuurlijk met bepaalde bedoeling. Tendentieus lezen van de Bijbel. Men wil er mee zeggen; in de gewone man, een tuinman maar, of een herder, of een arme, in ieder geval nooit in een rijke, aanzienlijke, hooggeplaatste, kom je Jezus tegen.

Natuurlijk denken we dan ook meteen aan een woord van Jezus zelf: voor zover ge dit aan de minste mijner broederen gedaan hebt, hebt ge dat aan Mij gedaan, — te drinken gegeven, te eten gegeven, gekleed, geherbergd, bezocht toen hij ziek was of gevangen zat.

Hoewel Jezus in dat verband schijnbaar identificeert: ge hebt Mij bezocht en te drinken gegeven, enz. vereenzelvigt Hij zichzelf toch niet met de zieke, arme,

gevangene... Hij maakt duidelijk onderscheid tussen Zichzelf en de minste zijner broederen.

„Voorzover ge dit aan hem gedaan hebt... hebt ge dat aan Mij gedaan”.

Dat is toch wel wat anders dan: de tuinman is Jezus.

Een ander voorbeeld:

De r.k. schrijver zegt op een gegeven ogenblik „uit kracht van de gemeenschap, waarin ik groot geworden ben, is Jezus voor mij het oriëntatiepunt geworden. Maar een houvast geeft hij (kleine letter h) niet. Integendeel, hij wijst mij juist van zichzelf weg en verwijst mij naar mijn eigen vrijheid, als hij zegt: noem mij geen heer en meester; de mens is er niet voor de sabbat, maar de sabbat is er voor de mens, en hij verwijst mijn vrijheid naar het eigenlijke referentiepunt: de geringste mijner broederen. Zo'n leven zal zich waar moeten maken, het kan zich niet terugtrekken op de verrijzenis van Jezus, het heeft geen andere garantie dan dit leven zelf, in dienstbaarheid aan de anderen. Geloven in de verrijzenis van Jezus is anders niet dan geloven in een leven, zoals hij dat geleefd heeft en het mij heeft overgeleverd”.

Maar wanneer heeft Jezus gezegd: noem mij geen heer en meester?

Vermoedelijk zweefde de schrijver voor de geest wat Jezus gezegd heeft bij de voetwassing, Joh. 13:13, maar wat zei Hij toen?

„Gij noemt Mij Meester en Heer en gij zegt dat terecht, want ik ben het”.

Hier wordt dus al weer een Bijbelwoord precies omgedraaid. Terwijl Jezus zegt, dat zijn discipelen Hem terrecht hun Heer en Meester noemen, maakt men ervan, dat we Jezus niet meer heer en meester moeten noemen. Dat woord over de sabbat heeft Jezus inderdaad gezegd, maar het is wel typerend, dat weggelaten wordt wat Hij óók van de sabbat gezegd heeft: de Zoon des mensen is **Heer** van de sabbat (Matth. 12:8).

De bedoeling is weer duidelijk

van deze moderne theoloog: de sabbat is voor de **mens** en Jezus is hoogstens zo'n **mens**, voor wie de sabbat is, maar hij is niet „héer van de sabbat”.

Er zijn geen „heren” meer, er zijn alleen maar „mensen”, met hun „vrijheid”, waarbij ze alleen maar „de ander” moeten dienen, maar niet de Heer van de sabbat behoeven te dienen.

De tuinman is immers Jezus, — Jezus is niet de Heer en Meester.

Wat zal men dan van zijn verrijzenis anders meenemen, dan het leven zoals hij het geleefd heeft en wij het moeten naleven? Houvast geeft hij niet, hij wijst mij van zichzelf weg, hij verwijst mij naar mijn eigen vrijheid en laat me daarmee in de kou. Wat een arm „geloof”!

—o—

Elders lezen we: „Jezus heeft ons bevrijd van de wet, door haar tot volmaaktheid te brengen en een volmaakte wet is geen wet meer, want volgens Paulus is de liefde het einde van de wet”.

Daar hebben we heel de moderne ethiek voor ons: met de wet hebben we niets meer te maken, als we maar handelen „uit liefde”. De bijbel wil van deze tegenstelling niets weten. Paulus heeft ook niet gezegd, dat de liefde het **éinde** van de wet is, maar hij heeft gezegd, dat de liefde de **vervulling** van de wet is, Rom. 13:10.

De schrijver haalt twee woorden van Paulus door elkaar:

Christus is het einde der wet, Rom. 10:4 en de liefde is de vervulling der wet, Rom. 13:10. Maar ook dat eerste woord betekent niet, dat Christus de wet opheft en ons ervan bevrijdt, — het griekse woord („telos”) betekent vol-eindiging, en niet be-eindiging.

Als de wet opgeheven was had Paulus nooit in Rom. 3:31 kunnen schrijven: „Stellen wij dan door het geloof de wet buiten werking?”

Volstrekt niet! Veeleer bevestigen wij de wet”.

—o—

Weer wordt een woord van Jezus slachtoffer van moderne manipulatie: „waar twee of drie vergaderd zijn in mijn Naam, daar ben Ik in hun midden” (Matth. 18:20). Wij moeten leren dit woord a-kerkelijk en a-dogmatisch te verstaan, aldus de theoloog van onze tijd. We moeten niet meer zeggen: waar 2 of 3 christenen in mijn naam bijeen zijn, daar ben Ik in hun midden, neen, we zullen het zo moeten lezen: waar 2 of 3 in mijn naam, d.w.z. in de naam van de geringste mijner broeders tesamen zijn, daar ben ik in hun midden.

We herkennen langzamerhand het motief: de tuinman is Jezus.

—o—

Achter dit motief van de moderne theologie staat haar visie op en interpretatie van de „menswording van God”.

Ik citeer weer letterlijk:

„God is mens geworden in Jezus. Maar... dit is Jezus slechts ten dele gelukt. Want een mens alléén kan zo iets niet volbrengen. Zo'n historisch gebeuren laat zich niet door een enkeling in eens realiseren. God moet daarom nog steeds méér mens worden. Zolang Hij nog niet geheel en al mens geworden is, is Hij nog niet dood en hoort Hij tot de werkelijke problemen, waarmee we ons bezig moeten houden. Of God werkelijk mens wordt, hangt daarom ook van het geloof of ongeloof van leerlingen af toen, en nu van óns welslagen of mislukken. We moeten alles in het werk stellen om de konkrete omstandigheden, die God nog in leven houden, te veranderen. Dergelijke omstandigheden zijn o.m. armoede, onderdrukking, onrecht, geweld, enz. waardoor de onderliggende mens nog iets van God verwacht, en zo door zijn verwachting en gebed God nog in stand houdt”. Ziedaar, de moderne visie van de menswording van God.

Zodra deze menswording voltooid is, is God ter ziele. En blijft alleen **DE MENS** over. Geen wonder dat er tegenwoordig boeken kunnen verschijnen onder de titel:

„Theologie is anthropologie”. Geen wonder dat onder aankomende studenten de animo voor sociologie en annexe studies veel groter is dan voor theologie.

En welke **MENS** komt zo langzamerhand in het middelpunt? Zou het niet zijn de **MENS DER WETTELOOSHEID**, die Paulus ziet opduiken en domineren in het tijdbeeld van het laatst der dagen? (2 Thess. 2)

Spits uw oren en onderscheid de geesten!

Tegen zulk mis-bruik van Gods Woord is alleen verweer mogelijk vanuit een dagelijks, eerbiedig en nauwgezet omgaan met en luisteren naar Gods Woord.

Dan ook alleen zullen we dergelijke moderne vertogen, met teksten gelardeerd, kunnen betrappen op Schrift-misbruik, kunnen ontzenuwen en krachteloos maken.

Neemt in deze strijd aan „het zwaard des Geestes, dat is het Woord van God” (Ef. 6:17).

De tuinman is Jezus niet, maar wat Jezus betekent, óók voor de tuinman, is alleen vanuit het volle Evangelie te verstaan en te belijden.

(Citaten uit: F. v. d. Oudenrijn „Opstandig geloven”)

Abortus provocatus criminalis

(II) - slot

4. De schaal gebroken

Lezer, U hebt het natuurlijk al wel door. Hier klinkt het protest van iemand van de groep (i) die achter de herbouwde tempel nog steeds de contouren van de oude ziet schitteren en het verschil niet kan zetten. Het erge is, dat hier van geen tempel meer sprake is. Zou iemand dat nog verstaan?

Laat ik overgaan op een ander beeld. Als een dure schaal gebroken is kan een geduldig knutselaar, die het verleden wil vasthouden, en nog weet hoe de vorm was, de scherven misschien nog wel tegen elkaar leggen en aan elkaar lijmen, maar de schaal keert nooit in zijn ongeschonden staat terug. Een archeoloog komt daar best over heen, maar de huisvrouw, die hem niet meer kan gebruiken, is ten einde raad. Met deze schaal bedoel ik het huwelijk, zoals dat in het geloof voor ons leefde, het huwelijk voor het aangezicht van God. Als wij met elkaar spraken, als man en vrouw, of ook in de gemeenschap der heiligen, dan wisten we dáárin ons geluk en zochten dát. Het was onze creatuurlijke uitdrukking van wat wij bij het licht van Zijn Woord onderkennen als Zijn bedoeling met het huwelijk, de Goddelijke structuur ervan. Wij beleden onze schuld als wij deze structuur ontheiligden. Daarop reageerde ons geweten en terecht. Want deze structuur raakt ons diepste wezen, of we getrouwd zijn of niet. Onze sexualiteit is totalitair, zij is onze koninklijke macht. Zij doortintelt heel onze individualiteit en onze verhouding met God en de naaste.

b. Waarom heeft God Zijn volk, dat Hij door zoveel kostbare wonderen in Kanaän had gebracht na enkele eeuwen van al dieper vretende teleurstelling met grote beslisterheid daaruit weggejaagd? Omdat zij verkleefd waren aan de Baälsdienst en Zijn land ontheiligden, Zijn gemeenschap met hen. In Egypte waren ze slaven geweest van een ander, nu was het erger, nu van zichzelf en van hun lust. Die lust, daartegen hadden ze geen verweer, integendeel, die vereerden ze, daar zetten ze alles op, daar hadden ze de grootste offers voor over.

Slavernij en verblindheid. Want nu waren ze hun adel kwijt, hun onvoorstelbaar geluk van mens te zijn van God, met Hem in levend, voortdurend contact te staan, individueel en gezamenlijk, het volledig ingesteld zijn op de weelde van Zijn schepping, het ontdekken van haar structuur en de ontsluiting daarvan, het inspelen op de intense heerlijkheid van heden en toekomst.

Kerkelijk Leven

ting daarvan, het inspelen op de intense heerlijkheid van heden en toekomst.

c. Deze schaal is onder ons goeddeels gebroken: betrokkenheid op God in zijn Woord en op de geloofskring, instemming van de ouders, reserve in de omgang met elkaar. Wie het verbond van Job (31, 1) met zijn ogen zoekt te bewaren en daarvan getuigenis aflegt als dat voegt, wordt met schouderophalen bejegend: Dat Job dáármee zijn gerechtigheid verdedigde!

d. Maar hoe kan ik dan nu duidelijk maken, dat het artikel deze schaal definitief breekt? Voor u bestaat die schaal misschien niet eens, of u zegt: ik houd niet van antiek.

U vergist U toch niet in de aard van de schaal? Hij bedoelt geen vergulde geschiedbeschrijving. Het is zaak van het geloof. Het geloof zoekt de leiding te behouden. Het gelovig zich vastklemmen aan Gods nabijheid.

Het artikel triumfeert juist hierin, dat het intiemste contact van man en vrouw mogelijk is zonder dat zij zich zorgen behoeven te maken, dat de hoogste Majesteit Zich daarin met Majesteitlijke beschikking kan doen gelden. (n t/m r) God wordt op veilige afstand gehouden.

5. Misère

Nu slaakt een predikant de verzuchting: „Maar in mijn gemeente zou het echtscheidingen regenen, als de pil er niet was.”

Dat is een noodkreet. Wie kan daarvoor zijn oren stoppen? Om diep over na te denken.

In zulk een moeras kan dus het christelijk huwelijk geraken.

Wie durft hier de eerste steen werpen?

Maar ook een andere vraag: Zou het geloof in de pil zulke huwelijken wezenlijk sterker en zuiverder maken? ¹⁾ Zó, dat man en vrouw elkaar echt weer vinden in Gods tegenwoordigheid, beeld Gods als zij zijn? God berust nooit in het compromis, daarvoor heeft hij Zijn schepselen te zeer lief.

6. Muiterij

Daarop speculeert trouwens het artikel ook niet, al spreekt het van de harde tijd en zo. (q) Zelfbeklag? Het tendeeft niet naar

Pastorale notities

Laat u niet meevoeren
door allerlei wind van leer

De Heer Jezus sprak eenmaal tot Zijn discipelen: 'Geloof het niet, als iemand tegen je zegt: 'Kijk, hier is de Christus, of daar is hij. Want er zullen mensen komen die beweren dat ze de Christus zijn of een profeet, en ze zullen wonderen doen en bewijzen geven waarmee ze zelfs de uitverkorenen zullen misleiden, als dat mogelijk is. Ik heb het jullie allemaal van te voren gezegd. Als ze tegen je zeggen: 'Kijk, hij is in de woestijn, blijf dan rustig thuis; of als ze tegen je zeggen: 'Kijk, daar houdt hij zich verborgen, geloof het dan niet' (Matth. 24 : 23-26). Door alle tijden heen zijn er in de kerk van onze Heer Jezus Christus mannen opgestaan, die onder christelijke naam allerlei leringen verkondigen, welke afwijken van de gezonde leer der Schrift. Propagandisten van valse religie, leraars van ijdele filosofie, verwarring stichtende sectariërs. Reeds in de dagen van de apostelen moest gewaarschuwd worden tegen Judaïsten, Anti-

nomianen, Nicolaïeten en Gnostieken. En ook daarna: Arianen, Sabellianen, Nestorianen, Pelagianen. U kunt ze allemaal genoemd en veroordeeld vinden in uw kerkelijke belijdenisgeschriften. Het is er sedert de dagen van de grote Reformatie niet beter op geworden. Het is alsof steeds meer Christenen door een kracht van dwaling worden aangegrepen. Zo is het ons ook in de Bijbel voorzeggd, en de woorden van de Heer Jezus in Mattheüs 24 zijn in deze tijd wel zeer actueel. Wie kennis neemt van de ijver en invloed van Jehova-getuigen, Mormonen, Gebedsgenezers, diverse zogenaamde Pinksterbewegingen, slaat het alles met bezorgdheid ga. Hoevelen hebben zich reeds laten verleiden en het vaste Woord van God losgelaten. Onder suggestieve leuzen en niet zonder tekenen en wonderen wordt het Evangelie verbasterd, verloochend en vermythologiseerd. Terwijl de Heer Jezus Zijn volgelingen toch zo nadrukkelijk gewaarschuwd heeft om in zijn leer te blijven. Dit is de volharding van de heiligen, dat we volharden in de leer der Apostelen en ons niet laten meevoeren door allerlei wind van leer.

B. Telder, Bilthoven

het compromis, maar naar de wet: Zelf de gezinsvorming ter hand te nemen, in beheer te nemen, gezinsplanning. (w, ss) Zelf schiftend te werk te gaan met „het leven”. (z etc.)

De aanvoer ervan schijnt een vanzelfsprekende zaak. Er schijnt een leverancier te zijn die stevast langs komt, met een overstootbaar humeur, al komt hij dan ook vaak niet verder dan de drempel of wordt soms zijn verkochte waar hem later wel achternagesmeten. Want de klant is koning geworden: de wetenschap levert hem, behalve technische afweermiddelen tevens de maatstaven. Niet meer alleen medische, ook paedagogische, economische, futurologische, mondiale of kortom sociologische indicaties. Het „to be or not to be” wordt nu: „gewenst of ongewenst”.

De mens, geruggesteund — of ontredderd? — door „de” Wetenschap, gaat hier de hoge Majesteit Gods de macht betwisten tot het schenken van leven, resp. het bewaren van het leven van een klein schepseltje van Hem. En inderdaad, als die pil werkelijk effectief is, dan lukt dat de mens ook. Hij kan God de handen binden, omdat God hem het voortbrengen van kinderen in handen heeft gelegd. Als hij dit vermogen door een kunstmiddel afbreekt staat de toekomst stil. God staat machteloos.

Wat brengt de mens ertoe, deze hoogspanningsdraad te durven aanraken?

7. De theologie

De verantwoordelijkheid daarvoor neemt de theologie gretig op zich. Uit echte deernis? Vermetel, maar behoedzaam omhooggeklimmen langs het aureool van de pil (n), die zij eerst heeft gewettigd op grond van het gebruik (o), links en rechts aflaten uittrekkend (p), houdt zij zich met succes daar in de hoogte in balans en kondigt de verlossing af, waarna verordeningen volgen. Het toppunt van haar visionaire panoramiek is wel de structuur van het eigen gezin te denatureren om zo ruimte te scheppen voor ongewenste kinderen van anderen (uu t.m. ww). Zo komt de pil in de dienst der verlossing te staan. Eigentijdse uitwerking van het middeleeuwse klooster. ²⁾ En het einde is nog niet in zicht. (xx)

8. Abortus provocatus criminalis

De bijbel spreekt in de levende werkelijkheid en grijpt de levende werkelijkheid aan. Dat is het wonder van het Woord van God. Het artikel tracht tevergeefs bij de tekstkeuze de a.p.c. op sociologisch vlak geabstraheerd te krijgen. (h) Het Woord van God leent zich niet voor academische acrobatiek: het is levenspraktijk. A.p.c. is niet uit zijn isolement te krijgen, b.v. naast de dood in het verkeer of in de oorlog. Hij is een typisch unieke moord binnen het huwelijk van

die-en-die man en die-en-die vrouw. Slechts „de” wetenschap-in-toga kan hierbij haar bedaarheid ten toon spreiden. (bb, cc) (oo)

Man en vrouw hebben in het unieke moment van liefdesverrukking, te intensiever naarmate zij grotere verantwoordelijkheid voor elkaar en hun huwelijk bezitten, met elkaars individualiteit, als nergens, voor ogen, een weefsel geteeld, dat op volstrekt unieke wijze hun individualiteit uitdrukt in nieuwe individualiteit. En dat gaan zij, zij nu weloverwogen vernielen. Een diepliggende en verwoestende leugen.

Het artikel (z) houdt dit abstract in het beeld van tekst en marge. De tekst zou het leven zelf zijn, de marge de „eerbied voor het leven”. Even later blijkt, dat de marge die levensvormen bevat, waarvan wij de zin niet vermogen te zien.” (dd), maar die „hun waarde ontleen aan de tekst” (ee). En dan zet het beeld de gedachte zelf maar voort: „we moeten bedenken dat de kantlijn slechts een kantlijn is.” (ff). Conclusie van beeld en auteur: „Ook als de kantlijn wordt weggeknipt, blijft het leven onbeschadigd achter” (gg) ³⁾

Laat ik mij ook aan een beeld wagen. Midden op zee heeft er een schipbreuk plaats gevonden. Gelukkig blijkt er een eiland in de nabijheid te zijn, waar de snelste zwemmers het eerst aankomen.

Haastig wordt er overleg gepleegd: „Het is hier niet ruim. We moeten het samen niet al te benauwd krijgen. Weet je wat, we stellen een numerus clausus vast. Wie daarna nog aan de kant probeert te komen, duwen we terug. De bemanning als zodanig is dan toch in de numerus clausus intact gebleven.”

9. Slot

Dat ligt stellig niet in de bedoeling van de auteur, integendeel. (rr), ook mutatis mutandis (vv). Dat kan ook nooit in Gods bedoeling liggen.

Wat te doen in de grote nood van de ongewenste kinderen?

Valt hier een globaal overzicht te geven, en een universele oplossing, zoals de humanistische theorieën altijd weer willen opdringen, omdat zij — op hun standpunt volkomen terecht — zich verplicht achten de wereld van het lijden te moeten verlossen?

We beginnen zeker van de verkeerde kant, als wij de structuren, die de Schepper formeerde en in stand houdt, willen herstructureren in Naam van de Verlosser (hh, tt, uu) De Scheppingsstructuur is heilig: Gods Wet. Hij zal haar onverkort handhaven. Zij mag niet in vals licht worden gezet, noch door railleren (s) noch door haar voor te stellen als een soort van evenwicht tussen twee polen van consumptiedrift en gebod (t en u). Schepper en Verlosser is Dezelfde (Joh. 1 : 3).

Het is christelijke cultuurarbeid, daarbij aan te sluiten (contra w) en ons door het criterium van ongewenst-zijn (pp) of onvrijwilligheid (ww) niet te laten ophouden. Het zal nog wel duisterder worden. Laten we het houden op de gekozen tekst:

„Waar de profetie ontbreekt, verwildert het volk, maar heil hem, die Gods Wet bewaart.”

¹⁾ Ik denk hierbij aan de zorg over en weer voor elkaar, toch wel wezenlijk voor het huwelijk. „Vrij Nederland” — anders niet zo erg scrupuleus — van 14-6-'75, p. 15 publiceert een art. van de hand van Rob Sijmons, getiteld: „Zwangerschap. Hormoonpreparaten in opspraak”. Enkele citaten:

„Het gebruik van de pil als natuurlijk en dus ongevaarlijk te kwalificeren is biologisch en chemisch onjuist. De hormonenconcentraties in het lichaam door pilgebruik komen niet overeen met de „natuurlijke” situatie. En de gebruikte stoffen wijken af van de natuurlijke hormonen.”

„De seksuele hervormers kleineren dan wel verduisteren reële of theoretische risico's. Het argument, dat wel gehanteerd wordt luidt: „door op niet eens bewezen gevaren te wijzen worden de mensen bang en laten zij de anti-conceptie liggen, hetgeen nog veel gevaarlijker is.” — schreef pasverschenen diss.: „Het op de manier van Wibaut Anticonceptie en sexualiteit — en de NSVH wegwuiven van eventuele bezwaren van de pil is onjuist ergerlijk en — wellicht, doch niet te hopen — gevaarlijk”.

²⁾ Als Minister Van Agt al kennis zal nemen van het hem voorgelegde artikel, vermoed ik, dat hij niet veel nieuws zal leren: in de leer van het dualisme van genade en natuur is hij gepekt en gemazeld. Hij zal alleen verbaasd opkijken, dat de clericale theologie, die tot dusver getooid met de pauselijke hoed er altijd in geslaagd was de „natuur” gekromd aan haar voeten te doen liggen, thans, eigentijds, bij dezelfde Natuur onderdak zoekt en onder een hoedje te vangen is.

Zijn kerk staat daardoor te schudden op haar grondvesten, maar zij houdt vol. Vgl. de encycliciek van Paus Paulus VI Humanae Vitae van 25-7-'68: nr. 1. Wanneer de kerk de mensen aanspoort de voorschriften van de natuurwet in acht te nemen, die zij door haar onafgebroken onderricht uitlegt, dan leert zij dat welke huwelijksdaad ook open moet blijven voor de overdracht van het menselijk leven”.

12/3 Wie bewust tornt aan de samenhang van een wording en voortplanting gaat in tegen de natuur van de man en de vrouw en tegen beider innige band. Zij berust op de onverbreekelijke band die God heeft vastgelegd en die de mens niet

16

uit eigen beweging kan breken. Anticonceptionalia beletten het natuurlijke verloop van de voortplantingsorde.

En nu verneemt de minister, dat een andere kerk, van wie hij anders mocht verwachten, in verband met een totaal gewijzigde eigentijdse neo-humanistische wijsbegeerte t.a.v. de natuurwet, het oor laat hangen naar de proclamatie van de NVSH — 1968 voorzitter G. J. Smit: —

„Het zal niet meer gaan om inpassing van seksuele hervorming in de bestaande structuren, maar om aanpassing van de bestaande structuren aan de seksuele hervorming”.

T.a.v. de term „clericale theologie” dezelfde encycliciek, nr. 28: (Richtlijnen voor de zielszorg): (Tot de priesters): U weet immers dat het niet zo zeer de bewijsvoering is die tot deze gehoorzaamheid verplicht, als wel het licht van de Heilige Geest dat de herders van de Kerk bij de uitleg van de waarheid op een bijzondere wijze bijstaat.”

³⁾ Opmerkelijk is een opmerking van Prof. H. Freudenthal (Wiskunde in wetenschap en dagelijks leven, Meulenhoff, 1967:

„Als bij de bevruchting zaadcel en eicel versmolten zijn, is het nieuwe wezen in al zijn overgeërfd en erfelijke eigenschappen bepaald. In de microscopisch kleine cel is een bouwschema uitgestippeld, dat bij elke celdeling gecopieerd wordt, opdat elke cel weet wat zijn taak in het geheel is. In dit bouwplan zijn alle eigenschappen vastgelegd, die het individu met zijn soortgenoten gemeen heeft, en alle eigenschappen, waarin hij zich onderscheidt:

dat ik een mens ben en geen anemoon, geen amoebe, geen vlinder, geen reptiel, geen kat ben, staat in dat bouwplan, en ook hoe mijn spieren, mijn lever, mijn nieren moeten functioneren, dat ik kan zien en spreken, welke kleur mijn huid, mijn haren en mijn ogen zullen hebben, of ik een man of een vrouw ben, rechts- of linkshandig, of ik kleurenblind ben of suikerziek, kortom mijn hele geestelijke en lichamelijke gesteldheid.”

J. MEULINK — ENSCHEDE

Het C.D.A.

Onduidelijkheid (1)

Het C.D.A.-congres van 23 augustus heeft tenslotte duidelijk gemaakt, dat er een principieel verschil van opvatting bestaat tussen een groot deel van de A.R.P. en de andere C.D.A.-partners.

De nu zichtbaar geworden breuk kwam niet onverwachts. Er waren al meer barsten zichtbaar geworden bij vorige besprekingen.

Merkwaardig is wel, dat hierover pas op dit moment duidelijkheid kwam.

Het congres, dat bedoeld was als een demonstratie van eenheid der christen-democraten werd er een van onderlinge verdeeldheid.

Een teleurstellend resultaat voor ieder, die positief staat tegenover een samengaan van A.R.P., C.H.U. en K.V.P. Teleurstellend voor elke voorstander van christelijke partijformatie, want deze gang van zaken heeft ook de christelijke politiek in het algemeen geen goed gedaan.

Maar toch, verrassend kan het resultaat van 23 augustus niet genoemd worden. Immers vanaf het prille begin is de grondslag het moeilijke punt geweest.

Al in 1967, toen 18 vooraanstaande leden van A.R.P., C.H.U. en K.V.P. samenkwamen om te spreken over vergaande samenwerking der drie

partijen, bleek de grondslag het punt waarover de standpunten ver uiteen liepen.

De K.V.P. had grote haast om tot één partij te komen. Dat zou een machtige concentratie betekenen. A.R.P. en C.H.U. wensten eerst overeenstemming over de grondslag. En nu 8 jaar later is deze er nog niet. Van de kant van de A.R.P. is wel vanaf begin gesteld, dat er over die grondslag overeenstemming moest zijn.

Zo sprak de A.R.-partijraad al op 25 mei 1968 uit, dat eenheid vooraf moest worden gegaan door overeenstemming over uitgangspunt, program en uitvoering.

Na het verschijnen van de nota „Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij” kwamen direkt weer de discussies over het al dan niet open karakter van de te vormen christen-democratische groepering op gang. Discussies, die voor mij althans vaak iets schimmigs hadden.

Deze nota, die veel waardevolle elementen bevatte, bleef duidelijk in gebreke wat betreft het karakter van de nieuw te vormen organisatie. Het had er alle schijn van, dat men tot een kompromisspraak gekomen was, die de verschillen trachtte te camoufleren.

De uitspraak met name, dat het Evangelie een uitdaging, een opgave en een gave is, was er een, die aan duidelijkheid veel te wensen overliet.

Zulke uitspraken doen mij denken aan cryptogrammen. Ik ben niet sterk in het oplossen van dergelijke puzzels. Ze behoren ook niet thuis in een nota, die wil inspireren tot een nieuwe partij.

Als ik me aan dit kriptogram toch waag, kom ik tot de conclusie, dat je het op twee manieren kunt uitleggen.

Men kan de verklaring geven, dat de nieuwe partij karakter en identiteit ontleent aan het Evangelie en het politiek program als antwoord daarop en dat dit ook de basis is voor de organisatorische presentatie. Maar men kan ook tot de conclusie komen, dat bij deze nieuwe partijformatie gestreefd wordt naar een zo groot mogelijke openheid, waarbij het politiek program gezien wordt als het bindende en wervende

element. Dat zou dan betekenen een deconfessionalisering van de partij, omdat het belijden aan het inzicht van de leden wordt overgelaten. Een ongelukkige start voor een nieuwe partij.

De onzekerheid, die in deze nota tot uitdrukking kwam is al die tijd gebleven.

De discussies bewogen zich tussen deze twee mogelijkheden zonder dat er voldoende duidelijkheid kwam.

Het is niet mijn bedoeling al de weëen te beschrijven, die aan de geboorte van het C.D.A. voorafgingen, maar het is wel goed nog even terug te grijpen naar de discussies over de statuten.

Bij de opstelling van de statuten voor de C.D.A. kwam het probleem weer naar voren en werd de onrust in de A.R.-kring groter.

Als art. 2 van de statuten werd voorgesteld: „Het C.D.A. aanvaardt het Evangelie als richtsnoer voor het politieke handelen.”

Op zich was deze sombere formulering wel voldoende geweest, maar door de voorgeschiedenis was men van A.R.-zijde, en terecht, er toch niet gerust op. De A.R.-partijraad van juni 1973 sprak daarom uit, dat het C.D.A. zich zou laten gezeggen door de verplichtende norm van het Evangelie, zodat er geen sprake kan zijn van gelijkwaardigheid van andere inspiratiebronnen. Voorts werd nog bij motie uitgesproken, dat er slechts sprake is van één uitgangspunt namelijk het Evangelie van Jezus Christus.

Het partijbestuur voelde hier echter niet voor, omdat een dergelijke uitspraak geen genade zou vinden bij de K.V.P. De A.R.P. ging toen noodgedwongen overstag. Daarmee had men een goede gelegenheid gemist om de andere partners duidelijk te maken, wat het karakter van het C.D.A. moest zijn.

Op de A.R.-partijraad van 14 december 1974 stelde de Arjos voor art. 2 als volgt te doen luiden: „Het C.D.A. aanvaardt het Evangelie als enig richtsnoer voor het politieke handelen.”

Een dergelijke uitspraak zou duidelijkheid gebracht hebben over de exclusiviteit van het Evangelie en zou daarmee andere uitgangspunten, als zijnde gelijkwaardig, hebben uitgeschakeld.

Van bestuurszijde werd het amendement echter sterk ontraden en tenslotte met 83 tegen 101 stemmen verworpen.

Hoewel dit voorstel tot verbetering en verduidelijking werd verworpen, was het duidelijk, dat dit alleen gebeurde, omdat men de K.V.P. niet voor het hoofd wilde stoten. Het zou beter geweest zijn, wanneer men dat toen wel gedaan had.

Overigens werd in een C.D.A.-bijeenkomst van dit jaar wel besloten een verklaring toe te voegen, dat onder Evangelie de hele Bijbel dient te worden verstaan.

In verband met het karakter van het C.D.A. is ook art. 3 nog van belang.

Het luidt als volgt: „Het C.D.A. streeft naar een maatschappij, waarin de bijbelse gerechtigheid gestalt krijgt, de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid kan beleven en waarin het welzijn van allen wordt gediend; het legt de concrete doeleinden vast in een politiek werkprogramma, waarmee het zich uitdrukkelijk richt tot de gehele Nederlandse samenleving, zonder onderscheid naar geloofsovertuiging of maatschappelijke groepering.”

In art. 3 staan voortreffelijke dingen, maar juist wat betreft het karakter van het C.D.A. is het weer onduidelijk.

Wat betekent het, dat men zich tot het hele nederlandse volk zonder onderscheid naar geloofsovertuiging wendt? Vrijwel elke partij wendt zich tot het hele nederlandse volk. De toevoeging „zonder onderscheid naar geloofsovertuiging” doet vermoeden, dat hier meer aan de hand is. Het valt te betreuren, dat de A.R.P. zich bij de behandeling van de statuten niet duidelijker heeft opgesteld en het gevaar van de open partij niet beter heeft onderkend. Vooral het partijbestuur is hier in gebreke gebleven.

Ik moet hieraan toevoegen, dat de Arjos, waarmee ik het nog al vaak oneens was, de gevaren hier beter doorzien heeft.

Voor drs Schouten was deze gang van zaken reden om zijn kamerzetel ter beschikking te stellen.

Maar hij was de enige niet, die zich ongerust maakte.

Het C.D.A. ging verder zonder dat over de belangrijke vraag naar het karakter van het C.D.A., open of christelijke partij, duidelijkheid was gekomen.

Even had het er de schijn van dat de C.D.A. toch meer koers zette naar een christelijke partij, toen De Zeeuw als partijvoorzitter bedankte.

Het heengaan van deze strijder voor de deconfessionalisering betekende echter niet, dat de K.V.P. de gedachte aan een open partij liet varen. Zijn opvolger Vergeer verklaarde wel, in tegenstelling met De Zeeuw, dat het C.D.A. een christelijke partij zou zijn. Hij voegde er echter aan toe, dat het geen partij van christenen was. Het C.D.A. zou openstaan voor christenen en niet-christenen En dat gold ook voor vertegenwoordigers in staten en raden.

De zaak werd nog meer toegespitst, toen Andriessen in „Hervormd Nederland” verklaarde, dat het C.D.A. geen christelijke partij zal zijn en dat ieder, die de doelstellingen onderschrijft, lid kan worden en die partij kan vertegenwoordigen.

Met deze verklaring van de K.V.P.-leiders was er althans van die kant duidelijkheid verschaft.

En daarmee was de vlam in de pan geslagen.

H. DE JONG — AMSTERDAM

Het einde van het contantijnse tijdperk (3)

Wat ons hierbij ook wel eens dwars zou kunnen zitten, is een bepaalde opvatting omtrent het duizendjarig rijk. Je hebt in het kort twee opvattingen hieromtrent.

De een leeft sterk in de secten en vrije groepen. Deze opvatting zegt dat het duizend jaar nog moet komen. Zichtbaar op deze aarde. Tot zolang is het voor christenen het beste, zich van alle politiek te onthouden. Politiek komen we pas aan bod als het duizendjarig rijk aangebroken zal zijn.

De andere opvatting is meer in de grote kerken te vinden. Deze opvatting zegt, dat het duizendjarig rijk eigenlijk samenvalt met het constantijnse tijdperk. Dat tijdperk wordt gevolgd door een korte periode waarin de kerk vreemdeling in deze wereld zal zijn, zonder politieke invloed. Voor deze opvatting is het duizendjarig rijk voorbij.

De een kijkt dus naar de toekomst en de ander naar het verleden, maar voor het heden zien weinigen eigenlijk een politieke taak. Er is geen belofte van resultaat aan verbonden.

Ik geloof dat er een andere opvatting van het duizendjarig rijk mogelijk is. En wel als volgt: het duizendjarig rijk is een beeld uit de apocalypse. Het suggereert met het getal duizend een betrekkelijke volkomenheid. Duizend jaar: een betrekkelijke volkomenheid die in de geschiedenis bereikt wordt. Het koningschap van Jezus Christus komt in de geschiedenis volwaardig aan z'n trekken. Alleen, wat in het apocalyptische beeld verschijnt als een aaneengesloten periode van duizend jaren komt in werkelijkheid voor als een groot aantal snippers, fragmenten, verspreid over heel de wereld en over heel de geschiedenis. Telkens, nu hier dan daar, is er een aanzet waarin het koningschap van Christus duidelijk straalt. Bijvoorbeeld — om iets ogenschijnlijk

W. G. VISSER — UTRECHT

Het boek Daniël

DANIËL 7 (slot)

Komst of wederkomst?

Het komen van de Mensenzoon wordt in Daniël 7 niet erg uitvoerig verteld. Toch is het wenselijk over de vervulling van dit gedeelte uit het gezicht dat aan Daniël verscheen nog eens terug te komen. In de woorden van Jezus en van de apostelen komt deze profetie zó veelvuldig voor, dat we kunnen spreken over één van de allerbelangrijkste toekomstduidingen.

Uiteraard is uit de woorden van Daniël de rijke betekenis van dit gegeven niet zo maar af te lezen. Verklaring van Dan. 7 : 13-15 zal goede aandacht moeten wijden aan de inhoud van de evangeliën en de brieven.

Reeds werd gezegd, dat het komen met de wolken des hemels van de Zoon des mensen allereerst be-

trekking heeft op de hemelvaart van onze Heiland. Daarmee is evenwel niet alles gezegd. Heel vaak is het zo, dat een profetisch vergezicht niet slechts op een enkel feit doelt, maar dat er een heel complex van gebeurtenissen in opgesloten ligt. Een enkel feit is dikwijls het begin van een heel nieuwe periode en in het aankondigen van een nieuw begin komt meermalen een tekening van de nieuwe tijd in volle omvang mee.

Als b.v. de profeten zeggen, dat God na de ballingschap met Israël een nieuw begin zal maken, dan mogen ze de blijde boodschap brengen van een terugkeer naar het land der vaders. Maar in die terugkeer geeft de HERE de waarborg van de voortgang der heilshistorie. Daarom ligt in die terugkeer opgesloten de blijde boodschap van de verlossing in Christus. Terugkeer uit Babel wordt zo de aanvang van het Messiaanse

nietigs te noemen — wanneer op het moedige geloofsgetuigenis van een christen een moment van zwijgen valt, omdat de tegenspraak even verstomd is, dan héerst Christus, zeer geestelijk en daarom zeer werkelijk. Daar gaat ook een invloed van uit op het leven, het stuurt de ordening ervan, het bepaalt de inrichting ervan. Dat wil zeggen: de invloed is politiek. Vandaar bijvoorbeeld dat zulke machteloze profeten als Elia en Elisa toch genoemd worden "wagens Israëls en zijn ruiters" (2 Kon. 2:12; 13:14), vandaar ook dat van de twee getuigen uit de einddagen gezegd kan worden: „dezen hebben de macht de hemel te sluiten, zodat er geen regen valt gedurende de dagen van hun profeteren; en zij hebben de macht over de wateren om die in bloed te veranderen en om de aarde te slaan met allerlei plagen, zo dikwijls zij willen”.

Dat is koningschap van Jezus Christus, door zijn Woord en Geest. Zoals Openb. 20, waar over het duizendjarig rijk sprake is, laat zien, gaan aan dit regeren getuigenis en martelaarschap vooraf. Het is door het moedige getuigenis van de zijnen, die daardoor lijden, heen dat Christus regeert. En nog iets: er is in Openb. 20 ook sprake van een ontbinding van satan na dat duizendjarig rijk. Bij onze uitleg betekent dit, dat het regeren van Christus telkens door het martelaarschap der zijnen heen geschiedt en dat ook telkens de bereikte invloed weer te niet gedaan wordt doordat de boze zijn verloren gegane gebied herwint.

We bereiken met deze uitleg van het duizendjarig rijk tweeërlei: Enerzijds, dat de achter ons liggende tijd niet geïdealiseerd wordt. Ook toen was het koningschap van Christus fragmentarisch. Ook toen was er een heersen van Christus in de zijnen door lijden en martelaarschap heen. Denk aan de vreemdelingschap van ware christelijke politici ook in het verleden. Ook toen was er telkens weer het terug veroveren door de satan van verloren gegaan gebied, zowel in het private als in het publieke vlak.

Het andere dat we bereiken met onze uitleg is, dat de vóór ons liggende tijd niet uitzichtloos is. Christus zal in de toekomst, ook in de zeer naaste toekomst, zeer werkelijk regeren. Fragmentarisch, fragmentarischer dan vroeger nog, maar aan de andere kant meer geestelijk. Denk aan de twee getuigen in de eindtijd van Openb. 11. Zijn politieke rol in de geschiedenis is nog niet uitgespeeld.

Wat altijd al aan de gang was, gaat zich alleen nog meer toespitsen. In deze zin hebben we tegelijk het verschil en de overeenkomst met vroeger.

De geschiedenis is een proces van verduidelijking. Zoals aan het eind

van Openbaring staat: „Wie onrecht doet, hij doe nog meer onrecht; wie vuil is, hij worde nog vuiler; wie rechtvaardig is, hij bewijze nog meer rechtvaardigheid; wie heilig is, hij worden nog meer geheiligd.” (Openb. 22:11) Ontmaskring, dat is waar de geschiedenis zich naar toe ontwikkelt.

Het constantijnse tijdperk heeft deze schifting ook al gekend, maar minder, er zat om zo te zeggen een rem op, er waren weerhoudende krachten aan het werk, omdat Gods geboden en beloften een publieke geldigheid hadden. Er zijn ordeningen in het leven geroepen, die uiterlijk het evangelie schraagden, maar die daardoor ook wel een veruiterlijking in de hand hebben gewerkt. Nu deze beschermingen wegvallen, het publiek leven zich vijandiger opstelt tegenover God en zijn dienst en dan ook tegen Gods dienaars, wordt wie alleen uiterlijk tot Gods volk behoorde, weggevaagd. Maar de rest groeit in motivatie, groeit ook in gebed, groeit ook in het zien en gebruiken van nieuwe mogelijkheden tot getuigenis en dienst.

★ ★ ★

Wij gaan, zo te zien, wel een moeilijker tijd binnen. Misschien wel een tijd van nieuwe vervolgingen om Christus' wil. Maar tegelijk een rijkere tijd, omdat we nog zeer indringende blijken van Christus' koningschap zullen meemaken.

Als ik voor het constantijnse tijdperk voor een ogenblik een symbool mag kiezen, dan neem ik de cathedraal van Chartres.

Daarin vinden we in één der ramen een uitbeelding van de geschiedenis van Jozef: zijn verhoging door druk heen aan Farao's hof. Jozef aan de rechterhand van Farao, beeld van Christus aan de rechterhand des Vaders en van de kerk aan de rechterhand van koning Christus. Wat hebben de middeleeuwen daarbij gedacht? Er spreekt in ieder geval een machtig elan uit.

Toch, hoezeer dit symbool bij de voorgoed voorbij tijd lijkt te behoren, het is misschien ook wel bruikbaar voor de komende tijd. In deze zin, dat Jozef's macht veel raadselachtig had uit werelds oogpunt. Helemaal persoonlijk bepaald, zoals de macht van Daniël aan het hof van Babel. Zonder structuren, zonder georganiseerde achterban, en toch macht, woord-macht eigenlijk, zoals van die getuigen uit Openb. 11. In het klein en in het groot, privaat en publiek, zullen christenen deze macht hebben, fragmentarisch, opgevolgd door een ongekend woeden van de boze, maar niettemin stuwende en sturende invloed op de loop van het gebeuren.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

W. M. VAN DER VOOREN — HAARLEM

INKOMEN EN TIJD

(III *) - slot

rijk. En de komst van dat rijk hangt zo nauw met die wederkeer samen en is zó onafwendbaar in die wederkeer geschonken, dat heel de luister van het komende vredesrijk rechtstreeks en onmiddellijk aan die terugkeer wordt gekoppeld.

Als zo in de hemelvaart van Jezus Christus de profetie van Daniël over het komen met de wolken des hemels wordt vervuld, dan mogen we niet alleen aan het enkele moment, dat de apostelen op de olijfborg hebben beleefd, blijven denken, maar dan ligt in het feit van de hemelvaart opgesloten de koninklijke heerschappij van de Mensenzoon door alle eeuwen heen, tot de voleinding der wereld. De komst des Heren op de jongste dag is daarin dus begrepen.

Die komst nu wordt doorgaans genoemd: de Wederkomst.

Een tweetal enquêtes, gehouden onder plaatselijke kerken en onder gereformeerde organisaties leveren het basis cijfermateriaal voor de bijdrage „Inkomensbesteding aan kerk en organisatie” van Drs L. Hordijk. Aan de uitwerking van deze enquêtes gaan wat gegevens vooraf, ontleend aan C.B.S.-statistiek. De bijdrage wordt besloten met een zevental zeer behartenswaardige slotopmerkingen. De illustratie van de in de artikelen van Blokland en Nijkamp genoemde materialistische levenshouding (en haar achtergronden) gaat aan de hand van het bestedingspatroon van gezinnen. Gespecificeerd naar 24 posten worden de consumptieve bestedingen zowel in totaal als per

hoofd gegeven. Het zijn cijfers uit 1970. Het geven en lezen van cijfers is een gevaarlijke zaak. Ieder zal subjectief oordelen. Zo noemt Hordijk de uitgaven van f 139,58 en f 161,91 per persoon per jaar aan de niet direct noodzakelijke categorieën tabakswaaren en dranken opvallend hoog. Het totaal van de consumptieve besteding per persoon per jaar was f 5.018,61. Welke norm wordt hier aangelegd? Afkeer van roken? Van drinken? Het geldsbedrag? Is f 2,69 per week aan tabakswaaren of f 3,11 per week aan drank te hoog? Aan banket en chocolade wordt f 2,11 per week (f 109,50 per persoon per jaar) uitgegeven. Op deze artikelen zit in het algemeen niet zo'n hoge accijns als op drank en tabakswaaren. Het gebruik van banket en chocolade zal gelet op de hoeveelheden waarschijnlijk hoger liggen dan tabakswaaren en dranken. Is dit dan geen opvallend hoog bedrag?

Ik ben nooit zo gelukkig met dit soort opstellingen. Ook met de volgende niet. De hang naar materiële welvaart wordt geïllustreerd met een paar vergelijkingscijfers. De groei van de consumptieve besteding in de sector voe-

dings- en genotsmiddelen is 27% over 10 jaar. Van de sectoren duurzame consumptiegoederen en overige goederen en diensten 78% resp. 79% over 10 jaar. Het betreft hier groeicijfers van hoeveelheden. Prijsinvloeden zijn dus uitgeschakeld.

Nu kan men deze groeicijfers van bijna 80% over 10 jaar aanzienlijk noemen (per jaar is de stijging 6%). Maar kan men uit deze cijfers een hang naar materiële welvaart afleiden? Een bekend verschijnsel is dat bij het stijgen van het inkomen de uitgaven voor noodzakelijke levensbehoeften niet in gelijke mate stijgen maar in mindere mate. Men gaat b.v. niet meer brood eten als het besteedbare loon toeneemt. Van de reële loonstijging van ± 50% over 10 jaar (zie jaarverslagen Nederlandsche Bank N.V. 1970 en 1972, tabel 13) zal dan ook het merendeel niet besteed (kunnen) worden aan noodzakelijke levensbehoeften en dus moet de aanschaf van duurzame consumptiegoederen en overige diensten toenemen. Ik wil niet ontkennen dat er geen hang naar materiële welvaart zou zijn en dat de conclusie van Hordijk onjuist is. Wel geloof ik dat zonder aanvullende gegevens b.v. over giften, besparingen, deze bewering niet getrokken kan worden uit het aan de lezer gepresenteerde cijfermateriaal.

De voorzichtige formulering die ik in het eerste gedeelte van de bijdrage mis wordt wel aangetroffen in par. 3, waar een schatting wordt gedaan van de gelden die jaarlijks ter beschikking komen van de Gereformeerde Ker-

*) Vervolg van een resumé van de gelijknamige paperback, uitgegeven bij De Vuurbaak, Groningen. Schrijvers dr P. Nijkamp, drs J. Blokland, prof. dr A. J. Hendriks en drs L. Hordijk.

ken en gereformeerde organisaties. Hiervoor is een tweetal enquêtes gehouden. De eerste enquête — uitgevoerd door een statistisch bureau — geeft de resultaten weer van het onderzoek bij 38 van de totaal 270 kerken. Omdat dit relatief weinig kerken zijn worden gegeven. Onderstaande tabel geeft de conclusies met voorzichtigheid in 't kort enkele getallen. Het is een combinatie van tabel 11 en 12 op blz. 81/82: Een vergelijking tussen de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en de Gereformeerde Kerken (Synodaal) in 1971.

	Vrijgemaakt	Synodaal
Zielental	86.040	857.000
Belijdende leden	46.049	459.202
Inkomsten kerken	f 12.158.000	f 105.183.313
idem per ziel	f 141.31	f 121.75
gesplitst: VVB		
collecten	f 87.70	f 97.45
	f 53.61	f 24.30
Inkomsten kerken en organisaties	f 16.140.810	onbekend
idem per ziel	f 187.60	onbekend

In de Vrijgemaakte Kerken zijn de inkomsten per ziel dus f 20,— hoger dan in de Gereformeerde Kerken (Synodaal). Indien de f 141,31 wordt gecorrigeerd door de opbrengst van de collecten voor eigen scholen hiervan af te trekken resteert nog een bedrag van f 134,— per ziel. De Vrijgemaakte Kerken komen er „gunstiger” af. Exact is dit bedrag niet te noemen, het onderzoek van de Gereformeerde Kerken (Synodaal) is gebaseerd op 804 van de 813 kerken, terwijl de „vrijge-

maakte” cijfers gebaseerd zijn op een beperkte enquête. De oorzaak van de verschillende verhoudingen tussen de VVB en collecte-opbrengsten bij beide kerken kan gezocht worden in een groter aantal speciale collecten in de ene kerk tegenover een verminderd bezoek aan de middagkerkdiensten bij de ander.

De tweede enquête, die de schrijvers zelf hebben gehouden naar de inkomsten van gereformeerde organisaties geeft aan dat een kleine f 4.000.000 aan bijdragen

door deze organisaties in 1971 van kerken en particulieren is ontvangen (zie boven). Deze gereformeerde organisaties zijn onderverdeeld nl. onderwijs (w.o. de Theologische Hogeschool), politiek en maatschappij (w.o. G.P.V. en G.M.V.), barmhartigheid-binnenland (w.o. Geref. Kinderbescherming), buitenlandse hulp (w.o. Mesoz), studieverenigingen (w.o. Meisjes- en Jongelingsbond), diversen (w.o. Stichting Emeritering). Deze 4 miljoen gulden is de bene-

dengrens. Niet alle uitgaven aan gereformeerde organisaties konden in deze enquête worden opgenomen. Buiten deze telling bleef b.v. de reis- en verblijfkosten van de leerlingen van de Gereformeerde Scholengemeenschappen in Amersfoort, Groningen en Rotterdam in het cursusjaar 72/73. Een bedrag van f 795.000. Eveneens is niet in de f 4.000.000 begrepen de inkomsten van 20% van de gereformeerde organisaties die niet op de enquête hebben gereageerd.

Een gvolg hiervan is dat aan de f 46,30 per ziel (f 187,60—f 141,31) niet teveel betekenis kan worden gehecht. Enerzijds is het een benedengrens, anderzijds gaan de schrijvers er stilzwijgend van uit, dat dit geld (4 miljoen) alleen door leden van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt Binnen Verband) worden opgebracht. Ik kan mij voorstellen dat vanwege de geestelijke verwantschap tussen de leden van de Vrijgemaakte Kerken Binnen Verband en Buiten Verband er niet altijd de stilzwijgend aangenomen „eenkenigheid” in giften en bijdragen bestaat. Wellicht heffen beide geldstromen elkaar op. Een opmerking hierover was op zijn plaats geweest; eveneens over de invloed van legaten op de inkomsten. Aanzienlijke legaten kunnen een duidelijke invloed hebben op de cijfers.

Het staartje van de bijdrage geeft een berekening van het percentage van het netto inkomen dat

door gereformeerden (vrijgemaakt) aan kerken en organisaties wordt uitgegeven. De schatting — afhankelijk van enkele vooronderstellingen — varieert van 2,9 tot 3,5%.

De slotopmerkingen zijn opmerkingen die werden ingegeven door bestudering van financiële overzichten. Zij hebben betrekking op de VVB, doelmatige organisatie b.v. een gezamenlijke gemechaniseerde abonnementen-administratie van bladen en periodieken, combinaties van salarisadministratie m.n. bij scholen, overleg, coördinatie, planning van landelijke acties.

De eerste aanbeveling laat ik integraal volgen: De vaak gehanteerde richtlijn voor de VVB zou beter rechtvaardig kunnen worden door een andere. Het lijkt ons meer hanteerbaar deze norm te geven in de vorm van een percentage van het netto inkomen. Door de vele soorten bedragen, die doorgaans van het bruto inkomen worden ingehouden, is het vaak zo, dat men nauwelijks weet wat men bruto verdient. Het bedrag dat wekelijks of maandelijks via loonzakje, bank- of giro-instelling binnenkomt, is voor velen een veel bekender grootheid.

Ondanks wat vraagtekens die ik hier en daar gezet heb, herhaal ik mijn conclusie die ik reeds eerder gaf. Deze paperback is zeer leeswaardig en is — mede wellicht door die vraagtekens — een positieve bijdrage tot bezinning en aansporing tot discussies.

Overheidsbemoeiing

In het voorgaande stukje kwam naar voren hoe grote invloed de overheid heeft op de besteding van het nationaal inkomen. Zij vergt ± 30% daarvan voor belastingen en ± 20% voor sociale verzekeringen. Dat is samen reeds de helft van wat we verdienen. Bovendien heeft zij rechtstreeks of ook indirect de vinger in de pap bij de loonontwikkeling en bij de vaststelling van de prijzen. Verder kan zij de bedrijfsinvesteringen bevorderen dan wel afremmen. Het maatschappelijk en economisch gebeuren ligt dus voor een groot deel in handen van politici. Dat is een feit. We zien dit niet enkel in Nederland, maar eenzelfde ontwikkeling is er na de laatste wereldoorlog waar te nemen in alle landen van de westelijke wereld. Vóór 1940 werd zulk een ontwikkeling reeds gepropageerd, bijzonder vanuit socialistische kringen. Toen was er van 'rechtse zijde nog al wat verzet. Maar nu is er op dit punt veel minder tegenstelling, althans praktisch. De overheid kan dikwijls niet anders dan regelend optreden. Laten we eens door middel van enkele voorbeeld nader ingaan op de situaties waarvoor de overheid komt te staan. Ik geef tevoren het bestedingspatroon-N.I. nogmaals aan:

particuliere sector	30% ± f 60 mrd.
belastingen	30% ± f 60 mrd.
soc. verzekeringen	20% ± f 40 mrd.
investeringen	20% ± f 40 mrd.

Stel nu, dat het N.I. gedurende enkele jaren hetzelfde blijft, maar dat de overheidstaak in omvang toeneemt (b.v. doordat méér besteed moet worden aan het wegnemen of dat uitbreiding nodig is van sociale voorzieningen) dan zullen de belastingen omhoog moeten. Dat kan dan enkel als we voor de particuliere sector met minder tevreden zijn of door een vermindering van de investeringen. In het eerste geval zullen vele kiezers oordelen, dat de politici die aan de regering zijn hen teleurstellen. Zij toch moeten zorgen dat er méér in het loonzakje komt en niet minder. Of ook de ondernemers zullen waarschuwen: als U het productie-apparaat niet uitbreidt en tijdig vernieuwt, komt er werkloosheid. Bovendien zal verhoging van sociale premies gevolgen hebben in de prijzen van de producten, en dus ook in de besteding van het inkomen, en in de concurrentiepositie op buitenlandse markten (uitvoer). Een geringere besteding in de particuliere sector is verder ook van invloed op de omvang van de consumptie, dus ook op de afzet van de productie. Minder besteden leidt tot minder produceren en dan komen er arbeidsplaatsen in discussie. Minder productie = minder werk. En minder werk is minder inkomen, minder besteden, minder vraag naar producten. Zo rolt de sneeuwbal verder. Zou daarentegen het N.I. groter worden omdat we méér en doelmatiger produceren, dan kunnen alle extra's, die men wenst uit het toenemen van het N.I. bekostigd worden. Dan zijn de problemen ineens veel minder. De overheid — elk nieuw optredend kabinet

— heeft altijd een wensenlijst van zaken, die nodig aan de orde moeten komen. Daarin verschilt zij niet van ieder van ons. Vandaar dat men niet enkel zoekt naar groei van het N.I., maar ook naar verlagingen in bepaalde sectoren. De uitbreiding van het wegnemen zal dan doorgaan, maar daartegenover wordt b.v. de bouw van kerncentrales uitgesteld. Of als in de sociale sector méér moet gebeuren, zal de subsidieregeling voor boeren en tuinders ietwat in gedrang komen. Ieder begrijpt natuurlijk wel dat dit simpele voorbeelden zijn; de werkelijkheid is véél ingewikkelder. Dit hele gebeuren duidt men aan met herziening van prioriteiten.

Bij die taxatie van wat moet vóórgaan, dit of dat — in dat gehele afwegingsproces — spelen politieke doelstellingen een grote rol. Binnenkort komt het beleid voor 1976 in de openbaarheid, als op Prinsjesdag de begrotingsstukken aan de volksvertegenwoordiging gepresenteerd worden. U moet dan eens nagaan, hoe de verschillende stromingen in ons volk reageren. Wat de één toejuicht, zal de ander veroordelen. Dat onder de huidige omstandigheden met een zwakke economie, een grote werkloosheid, een grote inspanning om van alles en nog wat van overheidszijde te gaan verzorgen, verhoudingsgewijs minder aandacht is voor b.v. defensie, zal niemand verbazen. Wel zullen velen daar echt zarg over hebben.

M. de Jonge

Om de zelfstandigheid der plaatselijke kerken

(2)

(2)

Met alle klem betoogde Kuyper van meet af dat een reformatie van de kerk moet uitgaan van de **plaatselijke kerk**. En niet minder het samenleven en samenwerken van de kerken. Als jong predikant schreef Kuyper een briljante brochure — „**Vrijmaking der Kerk**” — waarin hij een gedetailleerd plan ontwikkelde voor de bevrijding der Herv. Kerk van de met haar wezen vloekende, hiërarchische, bureaucratische, synodale organisatie en haar geleidelijke overgang naar een overeenkomstig reformatorische opvatting gestructureerde kerkengemeenschap. Daarin schreef hij o.a. dit:

„Gelijk men weet was het steeds de eis van het Gereformeerde kerkwezen, dat elke plaatselijke gemeente een eigen kerk vormde, en dat alle kerken, waar ter wereld ook, die de Gereformeerde belijdenis als de hare hadden aangenomen, in die belijdenis, en in haar alleen, een geestelijke gemeenschapsband hadden, die ze te zamen onder Christus, als de enige Souverein der gemeenten, verenigde. Alle Gereformeerde kerken, hetzij die in Schotland of Zwitserland, in de Palts of in Frankrijk, in Holland of in Friesland, aan de Kaap of in Pennsylvanie, zich gevestigd hadden, vormden dus te zamen één geheel, gelijk ze ook op de Dordtse synode, die men in waarheid een **internationale synode** noemen kan, haar eenheid naar buiten openbaarden. Maar natuurlijk konden enkele groepen van kerken zich, afgezien van die geestelijke vereniging met allen, nauwer met elkander verbinden, én ter verhoging van zedelijke kracht naar buiten, én ter voorziening in locale behoeften. Men kon zich verenigen onder een gemeenschappelijke kerkorde: verenigen voor gemeenschappelijke bezoldiging der leraren: verenigen voor wederzijds toezicht op de welstand der verbonden gemeenten: verenigen i. é. w. voor elk doel, waarbij slechts de zelfstandigheid der afzonderlijke gemeenten gewaarborgd, en haar geestelijke gemeenschapsband met de Gereformeerde kerken ongedoerd bleef.

Zulke verenigingen van Gereformeerde kerken vormden zich in de Zwitserse kantons, in Schotland, in Frankrijk, en ook in onze Nederlandse provinciën. Altijd echter met dien verstande, dat elke plaatselijke gemeente een „kerke Christi” op zich zelve bleef, en aan het stichten van een kerkgenootschap niet werd gedacht. Zo weinig, dat vóór 1795 nooit de plaatselijke gemeenten van ons ganse land, maar alleen die der verschillende provinciën zich behoudens haar volledige vrijheid, verenigd hadden. Men kon dus spreken van de kerk van Amsterdam, van Varsveld, van Zaandam. Men kon ook spreken van de kerken verenigd onder de Friese, Zeeuwse of Gelderse synoden, — maar van een Nederlandse kerk in officiële zin te spreken, ware eenvoudig onzin geweest. Wél van de „Nederduits-Gereformeerde Kerken” kon sprake zijn, maar van een Nederlands Hervormde Kerk nooit. Een „Gereformeerde Kerk” voor een geheel land, als een eenheid van onzelfstandige delen, is eenvoudig een ongerijmdheid, die zich zelve weer spreekt. Een „kerkgenootschap” voor een geheel land, opgevat, niet als een bond van

vrije „kerken”, maar als een genootschap van alle hervormden in den lande tot stichting van ene kerk, zou feitelijk ophouden **Gereformeerd** te zijn.¹⁾

★ ★ ★

Een paar jaar later voerde Kuyper een debat over de „zelfstandigheid” van de plaatselijke kerken met de bekende kerkhistoricus Van Toorenbergen. In die discussie beschuldigde deze Kuyper van reconstructie der historie. Kuyper protesteerde tegen deze beschuldiging.

Voor dit protest leverde Kuyper bewijs. Hij schreef nl. het volgende:

„Dat bewijs ontleen we aan het standaardwerk voor het Gereformeerd Kerkrecht, welks getuigenis allerminst onze geachte tegenstander wraken zal t.w. **VOETIUS de Politia Ecclesiastica**, laatste deel.

We zullen letterlijk citeren en telkens slechts die woorden zakelijk vertaald afschrijven die o.i. met wiskundige zekerheid bewijzen, dat ook Voetius geen ander Kerkrecht als Gereformeerd erkent, dan 't welk uitgaat van de **autonomie** der gemeente of zelfs der kerspelen, welke autonomie nooit anders dan door **vrijwillige confoederatie** kon beperkt worden.

1. Voetius kent geen Hervormde Kerk als eenheid.

Tom. 3. Pars III, p. 120. „Eis van de Synodale organisatie is dat er correspondentie, verbinding en bondsluiting zij, niet dat er uit de gezamenlijke Kerken één Kerk van eigenaardig of bijzonder karakter ontsta.

Ib. p. 167. „Hoe en in welke zin kan men al de gemeenten saam **de Kerk** noemen? **Antwoord:** In eigenlijke zin kan er voor alle saam van geen Kerk in het enkelvoud sprake zijn; slechts overdrachtelijk!”

2. De Synodale regeringsvorm is niet volstrekt noodzakelijk.

Ib. p. 121. „De noodzakelijkheid is geen volstrekte, maar voorwaardelijke; deze vorm van organisatie behoort niet tot het wezen, maar slechts tot het welwezen der Kerken.

3. Bondgenootschap, Confoederatie is grondslag van geheel het stelsel.

Ib. p. 122. „Aan Classes en Synode komt geen ander recht toe dan onder broeders, vrienden, ambtgenoten, geconfoedereerden en medeburgers bestaat. Van gehoorzaamheid, onderwerping of ondergeschiktheid kan der-

¹⁾ Pag. 10/11. Deze brochure is een overdruk van artikelen die Kuyper in **De Heraut** van 12, 19 en 26 november en 3 december 1869. Groen van Prinsterer was enthousiast over deze artikelen. Nog voor ze compleet waren verschenen schreef afzonderlijke uitgaaf van uw voortreffelijk driehij aan Kuyper d.d. 27 nov. 1869: „Mij dunkt, de tal **Vrijmaking der Kerk**, en wel hoe eer hoe liever zou hoogst wenselijk zijn. Duizenden zullen dan uw heldere en krachtige uiteenzetting lezen, aan wie **De Heraut** niet onder het oog komt.” **Briefwisseling**, 66. Publiek schreef Groen over Kuypers opstel: „Met de lezing en overdenking van dit drietal (meesterlijke Memoriën van Toelichting, wier afzonderlijke uitgave alleszins wenselijk schijnt) zouden we een belangrijke schrede verder op de baan der **kerkemancipatie** worden gebracht.” (Ned. Ged. I, 4 dec. 1869) p. 115/6.

²⁾ Dit artikel verscheen in **Zondagsblad, de Standaard**, van 16 jan. 1876. Over dit **Zondagsblad** het volgende: Vanaf 1850 verscheen in ons land een periodiek **De Heraut**. Kuyper schreef er in en werd in 1871 hoofdredacteur. Deze **Heraut** ging op 1 april 1872 over in het dagblad de **Standaard**. De oude **Heraut** werd voortgezet in **Zondagsblad, de Standaard**, lat een specifiek theologisch-kerkelijk orgaan was. Het laatste no. van dat **Zondagsblad** (no. 165) verscheen op 27 mei 1877. Kuyper schreef in dit nr.: „Het **Zondagsblad** moest, zo ik meende, van het dagblad **De Standaard** geheel worden afgescheiden. Zij in den lande, die in de politieke gevoelens van **De Standaard** hun mening terugvinden en derhalve op Staatkundig terrein saamgaan, staan nog veelszins verdeeld van inzicht op Kerkelijk terrein. Dat moet er toe leiden, dat óf het Kerkelijk blad een onzeker geluid geve, óf wel, dat het politieke blad deelt in Kerkelijke antipathieën. Voorkeur scheen daarom te verdienen de opheffing van het tegenwoordige **Zondagsblad** en wederopneming van de **Heraut** in zijn grote formaat, zo mogelijk tegen lagere prijs dan eertijds voor dat blad betaald werd.” In dec. 1877 verscheen het eerste no. van deze nieuwe **Heraut** die bleef voortbestaan tot ze in het laatst van de tweede wereldoorlog roemloos is ondergegaan.

halve geen sprake zijn, maar slechts van een wederkerige en gelijkmatige afhankelijkheid, om elkaar over en weer van raad en hulp te dienen.”

Ib. 167. „Grondslag van de Synodale organisatie kan nooit zijn, noch onmacht of wanbeheer, noch gewoonte of usantie, noch het saambehoren tot éne natie, provincie of landstreek, noch de raad bij de kerkstichting van anderen ontvangen, maar uitsluitend het goddelijk bevel tot aaneensluiting voor zover ge deze correspondentie in het afgetrokkenene neemt, en, indien ge dat concreet op bepaalde gemeenten toepast, uitsluitend het vrijwillig verdrag of de overeenkomst door de Kerken onderling aangegaan.”

4. Zodra deze Confoederatie tot een besluit in strijd met Gods Woord zou dwingen, is deze Confoederatie **weer te verlaten**.

Ib. p. 123. „Zodra deze besluiten tegen Gods Woord strijden en de Kerk of de Kerkenbond zou langs disciplinaire weg de aanname van deze willen doorzetten, moet het lid, dit kerspel en de gemeente deze Kerkenbond verlaten, hij zij Classicaal of Synodaal.”

Ib. 127. „Zonder Classicaal of Synodaal Bestuur te zijn kan roeping zijn... indien de overige kerken met wie men verbonden zou wezen dermate ontaard zijn, dat ze de zedelijke kracht der kerk door haar bondgenootschap zouden breken.”

Ib. 128. „Indien Classis en Synode de zaken bederft, mag niemand beweren, dat de Gemeenten het recht niet zouden hebben om haar zelfstandigheid te hernemen. Zelfs de kleinste gemeente toch kan verplicht zijn voor haar geestelijk karakter te waken en haar wil ondanks het dreigement der Classe door te zetten.”

Ib. 132. „Er bestaat ten deze geen andere afhankelijkheid en gebondenheid dan van maatschap, broederzin, eenswillendheid, weêrkerigheid, voortspruitend uit het recht van vrijwillige gelijkstelling en uit kracht van vrijwillige confoederatie en vereniging.”

Ib. 132. „Indien een Kerk of zelfs een enkel lid inziet dat een besluit van Classis of Synode verkeerd of onwaar is, is zelfs geen enkel lid verplicht die aan te nemen, ook al ware het een besluit van een Oecumenisch Concilie.”

Ib. 137. „De verplichting strekt slechts in zover... als Gods Woord of een goede consciëntie ons niet tot separatie dwingen.”

Ib. 438. „Een predikant die de reformatie van zijn gemeente ter harte neemt en daarin belet wordt, zou ik raden dat deel van zijn gemeente dat met hem vóór reformatie is, laat dat deel klein of groot zijn, op afzonderlijk terrein te verzamelen en bij dat hulpkerkje de bedoelde reformatie in te voeren.”

Ib. 168. „Bij deze verplichting en gehoudenheid zonder ik altijd het geval uit dat men tot afscheiding van het Synodaal verband gedwongen is.”

Ib. 169. „Het besluit van een kerkeraad tot toetreding ener gemeente tot een Synodaal verband vroeger genomen, bindt de volgende geslachten niet. Een Kerk of kerspel kan slechts zichzelf verbinden; niet zijn nakomelingen, tenzij deze op gelijke wijze hun toestemming geven; onze nakomelingen toch zijn zomin als wij redeloze en stemmeloze dieren.”

Ib. 178. „Het Synodaal bestuur heeft in een Gereformeerde Kerk slechts een ontleende en verstrekte macht, en ook deze nooit verder dan voor zover deuldiging of opvolging van zijn besluiten niet strijdt met Gods Woord. Doen zij dit dan moet men **eisen**, dat deze besluiten verbeterd of ingetrokken worden. Wordt dit geweigerd, dan moet men ter wille van de orde, dit eerst dulden, voor zover men u niet dwingt iets te doen of te beloven wat tegen Gods Woord is. Is de zaak van ernstiger aard, dan moet men openlijk tegen zulk een besluit protesteren. Het zou zelfs plicht kunnen worden de enkele leden der gemeente aan de heerschappij van een factieus Kerkbestuur te onttrekken en ze uit die Kerk uit te voeren. Dat dit de regel is die bij alle Synodale, Classicale of Kerkeraadsbesluiten geldt, getuigen de Gereformeerde schrijvers eenparig, zo dikwijls ze van deze materie handelen.”

Ib. 442. „Wat te doen, indien enig kerkspeel of enige Kerk de predikant van de plaats wei-

gert tot de hervorming van de Kerk meê te werken?

Antw. Dan moet men van elders andere predikanten ontbieden, om ze in zijn plaats te doen optreden. Het initiatief hiertoe moet uitgaan van dat deel der gemeente, 't zij minderheid of meerderheid, dat herstel der Kerk wil met behulp van naburige kerken of predikanten."

☆☆☆

Na deze uitspraken te hebben geciteerd gaat Kuyper als volgt verder:

„Voorlopig menen we met deze citaten te kunnen volstaan.

Mag hiermee zoveel niet als bewezen worden geacht, dat onze voorstelling met die van Voetius in zijn standaardwerk algeheel overeenstemt?

Tegenover het independentisme dat ook de wenselijkheid der bondssluiting voor de ker-

ken onderling ontkent, plaatst de Gereformeerde Kerk de eis om zich aaneen te sluiten, waar dit behoudens recht en waarheid kon.

Maar ook tegenover alle kerkeênheid voor zover die in enige Synodale organisatie werd gezocht handhaafde ze het recht van **vrijwillige confoederatie**.

Beide malen gingen ze uit van het beginsel dat alleen Gemeenten **Kerken** in eigenlijke zin zijn en deze in zeer eigenlijke zin autonoom zijn, voor zover ze **zelve** deze autonomie niet hebben beperkt."

☆☆☆

In de jaren dertig, rondom de vrijmaking en ook bij het laatste kerkelijke conflict zijn we trouw gebleven aan de fundamentele beginselen van het kerkelijke samenleven.

De kerkelijke ellende ontstond voornamelijk omdat de synoden dit beginsel schonden!

Kerknieuws

Beroepen te Breukelen: Ds J. D. Janse te Haarlemmermeer-Oostzijde.

Beroepen te Barendrecht: Ds H. Smit te Den Helder.

Barendrecht — Praeses: Th. Binnendijk; scriba: M. J. Kind, Boterbloemlaan 10, Barendrecht, tel. 01806-3704.

Heerde — Op 1 sept. jl. beëindigde de emeritus-predikant, Ds H. Veltman, de hulpdienst, die hij daar de laatste jaren heeft verricht. Hij heeft op zondag 31 aug. in de morgendienst afscheid van de gemeente te Heerde genomen. Op dezelfde zondag ging in de avondkerkdienst Ds B. Geuchies, emeritus-predikant van Wapenveld voor, die zich daarmee aan de gemeente te Heerde voor het verrichten van hulpdiensten verbond.

Het adres van Ds B. Geuchies is: Julianalaan 10, Heerde, tel. 05782-2828.

Ds H. Veltman — Ds H. Veltman, emeritus-predikant van de kerk te Zeist en woonachtig te Heerden is in het Zeister ziekenhuis opgenomen voor een oogoperatie.

Amsterdam-West — Naar aanleiding van de emeritering van Ds G. Janssen en de teruggang in ledental de laatste jaren, heeft de kerkeraad besloten ter verdere bespreking van de toekomst van de gemeente eerst advies te vragen aan de predikanten van de amsterdamse zusterkerken. De evaluatie van de kontakten met de Chr. gerformeerde kerk(en) zal mede onderdeel van bespreking vormen.

Conventsvergadering — Het volgende Convent van kerken wordt — op verzoek van het vorige — samengeroepen door de kerk te Kampen. Aan de kerkeraden is bericht gezonden, dat de eerste vergadering zal worden gehouden D.V. op zaterdag 7 februari 1976. Op deze vergadering zullen de zaken worden behandeld, die „het kerkelijk samenleven in kerkverband" betreffen. Een voortgezette vergadering zal volgen op 6 maart 1976, waar de andere zaken als de Opleiding tot de Dienst van het Woord enz. ter sprake zullen komen. Stukken voor de eerste vergadering moeten binnen zijn vóór 1 december a.s., stukken voor de tweede vergadering vóór 1 jan. 1976.

Beverwijk — Duidelijkshalve acht de kerkeraad van Beverwijk het gewenst, een toelichting te geven bij de aanstelling van br. W. in 't Hout, per 1 september j.l., als pastoraal medewerker, hetwelk tot nu toe een onbekende functie was in de kerken.

De kerkeraad was van mening, dat hijzelf onvoldoende zorg aan de gemeente kon besteden. Br. W. in 't Hout is één van de zes afgestudeerden van dit jaar, aan de Reformatorische Bijbelschool te Zeist.

Na een stage-periode in de gemeente, en een uitvoerig overleg tussen de kerkeraad en de gemeente, kon de kerkeraad br. In 't Hout in bovengenoemde functie benoemen. Zijn werkzaamheden zullen bestaan in het ziekenbezoek, bejaardenbezoek e.d., het geven van catechisatie en het stimuleren van het jeugdwerk, kortom het pastorale werk, dat normaliter door een predikant wordt verricht.

De vergadering der kerken in de regio Haarlem kon met vreugde kennis nemen van deze mogelijkheid om te voorzien in de behoefte aan meer pastorale verzorging in de gemeente.

82e Centrale Diaconale Conferentie van de Gereformeerde Kerken. Op D.V. zaterdag 27 september '75

aanvang 10 uur, zal bovenstaande conferentie gehouden worden in een zaal van de „Vredeskerk", Dr. Wagenaarstraat 6, hoek Varvingsingel te Enschede.

1. Opening door de voorzitter, br. M. Kats.
2. Mededelingen van het centraal comité.
a. verslag bijeenkomst 28.9.74 te Eindhoven, samengesteld door br. J. van Katwijk.
b. mededelingen diaconie Enschede.
c. verslag en contributie 75-76 door de penningmeester.
d. diversen.
3. Referaat van Prof. C. Veenhof over diaconale gemeenschap.
4. Bespreking van het vorige agendapunt.
5. Stichting Anno 1970 Gereformeerde Kinderbescherming en Maatschappelijk werk.
6. Behandeling van door broeders diakenen eventuele ingezonden vragen.
7. Referaat inzake de Stichting ter bevordering van Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs door Ir. J. van der Graaf.
8. Bespreking.
9. Rondvraag
a. volgende conferentie D.V. te.....
b. Stichting „Redt Een Kind".

Eventuele vragen — zie punt 6 — kunt U richten aan br. M. Kats, Lavendelhof 11 te Barendrecht, tel. 01806-4307.

Verschenen:

DE HULP BIJ BIJBELSTUDIE

De brief aan de Efeziërs

van de hand van Ds H. Amelink.

De prijs van 1 ex. is f 2,50; 5 ex. f 11,75; 10 ex. f 23,—; 25 ex. f 58,—.

Bestellingen kunt U doen door het bedrag over te maken op giro 575663 t.n.v. G. de Kruijf, Troelstralaan 252, Utrecht.

Sola scriptura

Voor het studentendispuut „Sola scriptura", uitgaande van de „Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato", hoopt op D.V. 24 september a.s. om 19.00 uur in „Ons Huis", Jac. v. Ruysdaelstraat 62 te Utrecht, Ds A. de Reuver te spreken over het onderwerp: „Wie is de mens?"

Belangstellenden zijn van harte welkom!

WEZEP

School voor L.O.
op Geref. Grondslag.

Welke onderwijzer(es)

zou ons z.s.m. gedurende ongeveer 12 weken kunnen helpen?
(2e klas, 24 leerlingen).

Soll. aan de secr. H. Selles, Ruitersveldweg 9.

Inl. bij F. Leenman, H.d.S., Bovenheigraaf 170, tel. 05207-1544.

Direkt **GELD** nodig?

Bel Spijkerboer - Elburg
een vertrouwd en voordelig adres.

Tel. 05250-1751

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN"

Nooitgedacht 3 — Zeist

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen",
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar
f 14,— per halfjaar
f 7,25 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw"

Abonnementenadministratie

Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.